

JORDANIJA – BISER BLIŽNJEGA VZHODA

Boštjan Gradišar

UDK: 913(569.5)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Jordanija – biser Bližnjega vzhoda

Jordanija je v večjem delu puščavska dežela, ki med arabskimi državami na Bližnjem vzhodu simbolizira politično stabilnost in predstavlja zgleden primer prehoda iz tradicionalnosti v sodobnost. Na njenih tleh so se v preteklosti razvile mogočne civilizacije, ki so obvladovale ne le jordanski, ampak tudi širši prostor in v njem pustile globoke sledove. V prihodnosti se bo še bolj oprijela turizma, za katerega je več kot dovolj temeljev, tako kulturno-zgodovinskih kot naravnih. Že zdaj je turistov iz različnih delov sveta iz leta v leto več.

KLJUČNE BESEDE

regionalna geografija, Jordanija, Bližnji vzhod, turistični tokovi, kulturni spomeniki

ABSTRACT

Jordan – the pearl of the Near East

A prevalingly desert country, Jordan symbolizes political stability among the countries of the Near East, representing an ideal example of transition from the traditional to contemporary way of life. On its territory, some mighty civilizations developed in the past that controlled not only the Jordan area but much larger areas and left deep traces in it. In the future, the country will further develop its tourism, for which there are sufficient bases there, so from the cultural-historical as the natural aspects. Even by now, the number of tourists from various parts of the world has been increasing from year to year.

KEY WORDS

regional geography, Jordan, Near East, tourist flows, cultural monuments

AVTOR

Boštjan Gradišar

Naziv: univerzitetni dipl. geograf in prof. zgodovine
Naslov: Center šolskih in obšolskih dejavnosti,
Dom Bohinj, Ribčev Laz 63, 4265 Bohinjsko jezero,
Slovenija

Telefon: +386 (0)4 572 41 40

Uvod. Jordanija je dežela bogate zgodovine in zanimive sedanjosti. Njene glavne značilnosti so velika naravna nasprotja, družbena stabilnost, kulturna prepletenost in prijazni ljudje. V »nemirnih vodah« Bližnjega vzhoda je uspela ohraniti notranjo stabilnost in postala vzor sosednjim državam. V sodobni zgodovini Jordanije je sinonim za državo kralj Husein II., ki je v svoji 47 let dolgi vladavini uspel prepejlati državo prek vseh viharne dogodkov in jo preobraziti v sodobno državo z izoblikovano razvojno vizijo. Jordanija je edina arabska dežela, kjer iskanje nafte ni bilo uspešno. Edino omembe vredno naravno bogastvo so fosfati, katerih izkop se v zadnjih desetletjih močno povečuje.

Jordanija danes meri le 88.946 kvadratnih kilometrov. Na severu meji na Sirijo, na zahodu na tako imenovani Zahodni breg (Cisjordanija, ki je bila pred izraelsko okupacijo njen sestavni del) in Izrael, na jugu na Saudovo Arabijo in na vzhodu na Irak. Meje s Sirijo, Saudovo Arabijo in Irakom so bile načrtane po I. svetovni vojni, po razpadu Turškega cesarstva, meja z Izraelom pa zaradi izraelske okupacije Zahodnega brega še vedno ni določena.

Uradno ime države je Hašemitska kraljevina Jordanija, po državni ureditvi je ustavna dedna monarhija z dvodomnim parlamentom, ki se deli na osem provinc (Irbid, Al Balqā, Al Mafraq, Az Zarqā, Aman, Al Karak, Aj Tafilah in Ma'ān).

V Akabskem zalivu ima Jordanija izhod na Rdeče morje, obalna črta meri le 27 kilometrov. Prvotno je imela Jordanija samo 15 kilometrov obale, vendar je leta 1965 kralj Husein Saudovi Arabiji odstopil 6000 km² jordanske puščave, v zameno pa dobil 12 kilometrov obale.

Zgodovinski pregled. Z osvojitvijo zahodne Azije je Aleksander Veliki (Arabci so ga imenovali Dhu Al Garnian, kar v prevodu pomeni »tisti z dvema rogovoma«) na ozemlje zdajšnje Jordanije zanesel helenistični vpliv. Precejšnji del Bližnjega vzhoda je v tem času prevzel grški jezik in se razvijal pod vplivom grške kulture.

V tem obdobju je na ozemlju Jordanije imela pomembno vlogo tudi država Nabatejcev,

Preglednica 1: Primerjava Jordanije s sosednjimi državami (10).

država	površina (v km ²)	število prebivalcev (1994)	gostota poselitve	uradni jezik	glavno mesto	število prebivalcev
Jordanija	88.946	4,217.000	46	Arabski	Aman	1,580.000 (1995)
Sirija	185.180	14,171.000	77	Arabski	Damask	1,444.000 (1994)
Irak	438.317	19,951.000	46	Arabski	Bagdad	3,844.608 (1994)
Saudova Arabija	2,400.900	17,498.000	7	Arabski	Rijad	1,975.000 (1990)
Izrael	20.770	5,420.000	261	Novohebrejski Arabski	Jeruzalem	567.100 (1993)

ki se je razvijala med letoma 400 pred našim štetjem in 106 našega štetja. Veličastna civilizacija, ki se je razvijala predvsem s pomočjo trgovine, je imela središče v Petri.

Večino ozemlja nabatejske države si je leta 106 priključil Rimski imperij. Rimsko obdobje na ozemlju Jordanije je trajalo do leta 395, ko se začne bizantinsko obdobje. V času rimske nadvlade so nastala številna pomembna mesta, na primer Philadelphia (Aman), Gerasa (Jerash), Gadara (Umm Qais), Pellas in Dion

(Irbid). Zaradi dobro razvitega cestnega omrežja je zacvetela živahna trgovina.

V času bizantinske nadvlade je trgovina z razširitvijo trgovskih poti na Daljni vzhod postala še bolj pomembna, napredovati je začelo tudi kmetijstvo. Po spreobrnitvi Konstantina I. se je krščanstvo začelo hitro širiti tudi proti vzhodu. Takrat so zrastle številne cerkve, danes znane po bogatih mozaikih.

V 7. stoletju je ozemlje prešlo pod arabski nadzor, ki je s posameznimi posledki (na pri-

Slika 1: Rimljani so na ozemlju današnje Jordanije zgradili številna mesta, med katerimi je najpomembnejša Gerasa oziroma Jerash (foto: Boštjan Gradišar).

mer med križarskimi vojnama) trajal vse do 16. stoletja, ko so na območje zdajšnje Jordanije prišli Turki. S prihodom Arabcev je prevladala muslimanska veroizpoved. Turško obdobje je trajalo več kot 400 let in se je končalo s turškim porazom v 1. svetovni vojni.

S propadom turškega cesarstva je začela nastajati sodobna Jordanija. Podobno kot druge naslednice turškega cesarstva je nastala po 1. svetovni vojni, ko sta se zmagoviti velesili Velika Britanija in Francija lotili upravnega preurejanja arabskega sveta. Transjordanija je samostojen emirat pod britanskim mandatom postala leta 1923, že dve leti prej pa je bilo dogovorjeno, da se na njenem ozemlju ne smejo naseljevati Judje. Leta 1925 so Transjordaniji priključili pristanišče Akabo, s čimer je emirat dobil izhod na morje. Velika Britanija je še naprej skrbela za njegovo zunanjo politiko, obrambo in finance.

Britanska mandatna vladavina se je končala 22. marca leta 1946 in 25. maja istega leta

je bil emir Abdulah proglašen za prvega kralja. Ime novonastale države Transjordanija se je uporabljalo do leta 1949, ko ga je zamenjalo ime Jordanija. Kljub neodvisnosti so britanske čete ostale v državi in se dokončno umaknile šele leta 1957. Leta 1949 je Jordanija zasedla in si leta 1950 priključila Zahodni breg, imenovan tudi Cisjordanija. Izgubila ga je v šestdnevni vojni z Izraelom leta 1967 in od takrat je ozemlje Jordanije spet omejeno na nekdanjo Transjordanijo.

Sodobno zgodovino Jordanije je močno zaznamoval kralj Husein, ki je državo vodil med letoma 1952 in 1999. S politično karizmo in ugledom je državo uspešno vodil ter jo preobrazil v nekakšen most med tradicionalnim arabskim svetom ter razvitim Zahodom. Po njegovi smrti ga je nasledil sin Abdulah, pred katerim so številni izzivi sodobnega sveta. Med političnimi izzivi sta v ospredju prizadevanje za ureditev palestinskega problema in odnosi s sosednjim Izraelom.

Slika 2: Mrtvo morje je najnižja točka na svetu, saj leži približno 400 metrov pod gladino morja (foto: Boštjan Gradišar).

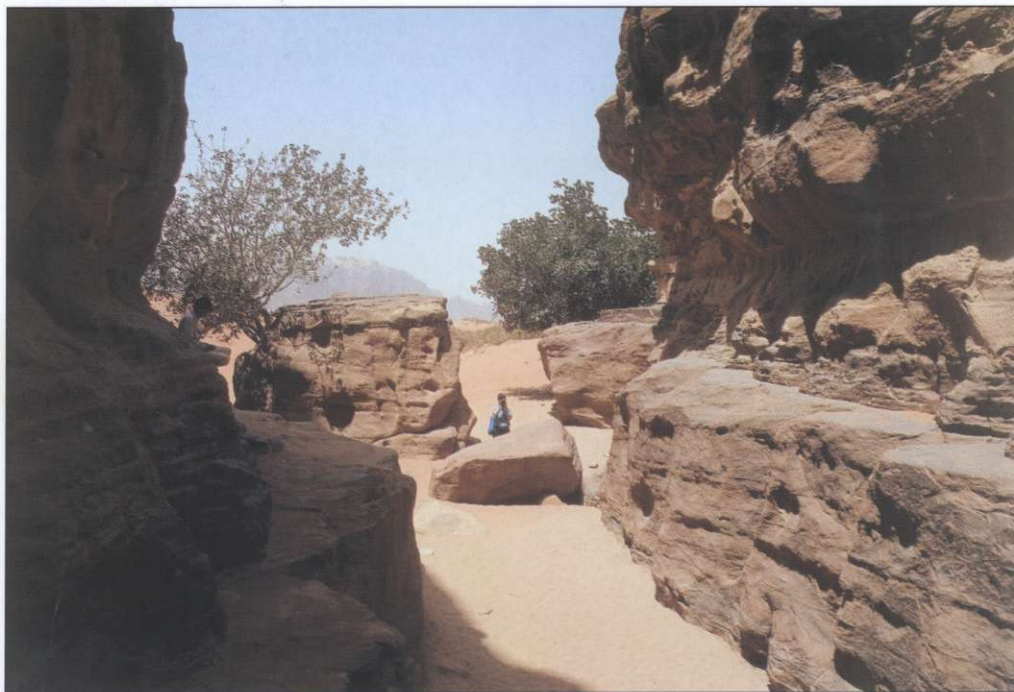
Naravne razmere. Najbolj izstopajoča naravnogeografska enota Jordanije je suha visoka planota, ki se razteza v smeri od severa proti jugu. Od Velikega tektonskega jarka na zahodu (od reke Jordan in Mrtvega morja) se postopoma dviga proti vzhodu, kjer se vzpne do nadmorske višine 900 metrov. Na njej je večina jordanskih večjih mest.

Na zahodu države je skrajni severni del Velikega tektonskega jarka, ki se širi po dolini reke Jordan in pod Mrtvim morjem ter se po Wadi Araba nadaljuje v Akabski zaliv. Dolina reke Jordan je na območju Galilejskega jezera 213 metrov pod morsko gladino, Mrtvo morje pa je z gladino, ki je 395 metrov pod gladino svetovnega morja, najnižja točka zemeljskega kopnega.

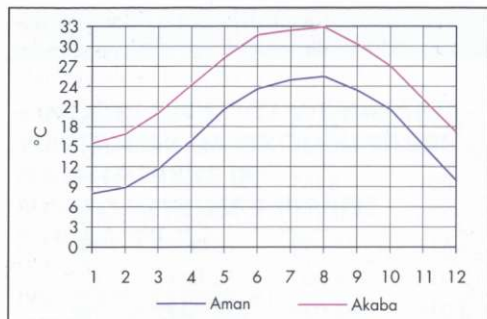
Visoka planota se na skrajnem vzhodu spusti v sušne ravnike Jordanske puščave, kjer Jordanija meji na Irak. Jordanska puščava je del Sirske in Velike Arabske puščave. Puščavski del zavzema dve tretjini ozemlja države.

Za podnebje Jordanije so značilne precejšnje razlike med zimo in poletjem. Poletja so suha in vroča, za turista včasih celo prevroča, zime pa so vlažne in hladne. V severnih delih države lahko tudi sneži. Najhladnejši mesec je januar, ko se lahko temperature spustijo pod ledišče. Povprečna zimska temperatura je 7,2 °C. Temperature pozimi znižuje predvsem hladen veter. Takrat prevladujejo zahodni in jugozahodni vetrovi, poleti pa vzhodni vetrovi. Najtoplejši mesec je avgust, ko se lahko temperature v dolini reke Jordan vzpnejo celo do 50 °C. Povprečna avgustovska temperatura v glavnem mestu Amanu je 25,6 °C. Glavnina padavin se izcedi v zimskih mesecih. Na severozahodu države je povprečno do 660 mm padavin, v najbolj sušnih vzhodnih predelih pa jih je ponekod samo 125 mm.

Prebivalstvo. V Jordaniji živi več kot štiri milijone ljudi, ki pa so po pokrajini razporejeni zelo neenakomerno. Velika večina jih prebiva v severnem delu države, kjer so, z izje-

Slika 3: Wadi Rum ali Mesečeva dolina predstavlja izziv številnim avanturistom, saj množičnemu turizmu dolina še ni povsem odprla vrat (foto: Boštjan Gradišar).

Slika 4: Povprečne mesečne temperature v Amanu in Akabi (v °C) (5).

mo pristanišča Akabe, tudi vsa večja mesta. Daleč največje jordansko mesto je prestolnica Aman, kjer živi več kot milijon in pol ljudi.

Velika večina Jordancev je arabskega porekla, vendar to ne pomeni, da so vsi tudi muslimani. Arabce namreč združujeta jezik in iste kulturne tradicije. Naziv Arabec ne določa narodnosti ali celo vere. Tudi v Jordaniji je precej Arabcev kristjanov, v glavnem pripadnikov grške ortodoksne cerkve.

Arabskega porekla so tudi Palestinci, ki predstavljajo več kot polovico jordanskega prebivalstva. Jordanija je edina arabska država, ki je po ustanovitvi Izraela leta 1948 palestinskim beguncem podelila državljanstvo. Njihovo število se je še povečalo po letu 1967, ko je Jordanija izgubila Zahodni breg. Med lokalnim prebivalstvom in palestinskimi begunci v preteklosti ni bilo večjih konfliktov in mnogi Palestinci v jordanski državi zasedajo pomembne položaje. Manjšinsko prebivalstvo v Jordaniji sestavljajo Čerkezi, Čečeni in Armenci. Čerkeze so v drugi polovici 19. stoletja na območje današnje Jordanije naselili Turki.

Pomemben demografski, politični in vojaški dejavnik v Jordaniji so beduini, ki jih je nekaj več kot 40.000. Mnogi so se že ustalili in ne živijo več nomadskega življenja. Ker je bilo nekoč zanje poljedelstvo manj vredna gospodarska dejavnost, so se ukvarjali zgolj z živinorejo. Še vedno živijo v izrazitem patriarhalnem okolju, kjer je družina osrednja socialna kategorija.

Gospodarstvo. Hitrejši gospodarski razvoj države se je začel z industrializacijo na začet-

ku šestdesetih let 20. stoletja, ki jo je omogočila raznovrstna pomoč Združenih držav Amerike, Velike Britanije in arabskih držav, proizvajalk nafte. Šestdnevna vojna z Izraelom leta 1967 in Zalivska vojna med Iranom in Irakom v osemdesetih letih sta gospodarski razvoj Jordanije upočasnili. Posebno hud udarec je za gospodarstvo pomenila izguba Zahodnega brega.

Za kmetijsko rabo je primernih le 6% ozemlja. Večina obdelovalnih zemljišč je na območju doline reke Jordan, kjer gojijo agrume, banane, olike, tobak, fižol, vinsko trto in še nekatere kulture. Z izgubo Zahodnega brega se je površina obdelovalnih zemljišč zmanjšala za polovico. Od leta 1986 skušajo povečati pridelavo in obseg obdelovalnih zemljišč z namakanjem, za kar uporabljajo predvsem talnico. Z namakanjem naj bi na severu na novo pridobili že okrog 20.000 ha obdelovalnih zemljišč. V sušnih predelih je še vedno v ospredju nomadska živinoreja, s katero se ukvarjajo beduini, ki se še niso ustalili. Redijo ovce, koze in kamele. Leta 1965 je kmetijstvo zaposlovalo 37%, leta 1987 pa samo še 7% aktivnega prebivalstva. Delež kmetijstva v BDP države je približno desetina.

Industrijo najdemo predvsem na severu države. Glavna industrijska območja se širijo med Amanom in Zargo. Najpomembnejše panoge so živilska, tekstilna, petrokemična in kemična industrija ter industrija gradbenega materiala, pomembno vlogo pa ima tudi predelava fosfatov. Tovarne so v lasti domačega in tujega kapitala.

Preglednica 2: Število turistov in dohodek od turizma v Jordaniji v letih 1992–1998 (4).

	Število turistov (v 1000)	Dohodek od turizma (v USD)
1992	669	547
1993	775	562
1994	858	581
1995	1074	661
1996	1103	743
1997	1127	774
1998	1256	853
indeks 98/92	188	156

Preglednica 3: Poreklo turistov, ki so obiskali Jordanijo v letih 1992–1998 (2).

	1994	1995	1996	1997	1998	indeks 98/94
Afrika	779	2300	2313	2338	2750	353
Severna Amerika	66.129	96.801	100.159	99.191	101.927	154
Južna Amerika	3749	6545	7801	8485	6685	178
Severovzhodna Azija	6308	6742	8275	7651	7677	122
Jugovzhodna Azija	14.608	25.993	25.617	25.923	13.151	90
Avstralija in Nova Zelandija	10.044	13.032	12.914	14.303	13.105	130
Evropa	202.943	355.575	373.016	365.036	338.706	167
Bližnji vzhod	553.050	566.561	572.657	604.101	772.427	140
skupaj	857.610	1,073.549	1,102.752	1,127.028	1,256.428	147

Jordanija velja za eno od najbolj privlačnih turističnih držav na območju Bližnjega vzhoda. Številni kulturnozgodovinski spomeniki in naravne znamenitosti iz leta v leto privabljajo več turistov, ne le iz sosednjih držav, ampak z vseh koncev sveta. Najpomembnejše turistične točke so Petra, Akaba s toplim Rdečim morjem, Aman, Jerash, Madaba, gora Nebo, Mrtvo morje in Karak. Med njimi ima osrednje mesto prestolnica nabatejske civilizacije Petra, kamor se zgrinja največja množica turistov. Za hiter razvoj turizma sta zaslužni tudi sodobni mednarodni letališči v Amanu in Akabi, od koder se turisti usmerjajo proti drugim, ne preveč oddaljenim turističnim točkam.

Število turistov se je močno povečalo v devetdesetih letih. Leta 1992 je Jordanijo obiskalo približno 670.000 turistov, leta 1998 pa jih je bilo že več kot 1,250.000. Z naraščanjem obiska se je seveda povečal tudi zaslužek, kar se pozna tudi v gradnji novih hotelskih in drugih bivalnih zmogljivosti. Novi hoteli so zrasli predvsem v Amanu in Akabi.

Največ turistov je iz bližnjih arabskih držav (največ iz Saudove Arabije in Kuvajta). Pomembno vlogo imajo tudi evropski turisti, med katerimi jih je največ iz razvitega zahodnega dela (Nemčija, Velika Britanija, Francija, Italija). Jordanijo obišče tudi precej turistov iz Severne Amerike, drugi deli sveta pa so le simbolično zastopani.

Glede na dosedanji razvoj in stanje turizma je mogoče pričakovati, da se bo turizem razvijal tudi v prihodnje, še posebno zato, ker

Jordanija velja za eno od politično najbolj stabilnih držav na območju Bližnjega vzhoda in ima jasno opredeljeno gospodarsko vizijo.

1. *Cambridgeov podatkovnik. DZS. Ljubljana, 1995.*
2. *The Hashemite Kingdom of Jordan. Ministry of Tourism & Antiquities. Medmrežje: http://www.mota.gov.jo/S_nationality.htm. 5. 10. 2000.*
3. *The Hashemite Kingdom of Jordan. Ministry of Tourism & Antiquities. Medmrežje: http://www.mota.gov.jo/S_Hotels.htm. 5. 10. 2000.*
4. *The Hashemite Kingdom of Jordan. Ministry of Tourism & Antiquities. Medmrežje: http://www.mota.gov.jo/S_Arrivals.htm. 5. 10. 2000.*
5. *The Hashemite Kingdom of Jordan. Ministry of Tourism & Antiquities. Medmrežje: <http://www.mota.gov.jo/cat1-02.htm>. 5. 10. 2000.*
6. *Khuri R. G., Carule F. 2000: Art and History of Jordan. Bonechi, Firenze.*
7. *Natek, K., Perko, D., Žalik Huzjan, M. 1993: Države sveta 1993. DZS. Ljubljana.*
8. *Tarawnek, A. 1996: Jordan, History culture traditions. MP Graphic Formula. Rim.*
9. *Tarrier, D. 2000: Art and History. Petra. Bonechi. Firenze.*
10. *Svet v žepu. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1997.*